

INTERUNIVERSITAIRE ATTRACTIEPOLEN - FASE VI

IUAP PVI/01 “Justice & Society: Socio-political History of Justice Administration in Belgium (1795-2005)”

Just-His.be

Coördinator: Prof. Dr. Xavier Rousseaux (UCL)

EINDVERSLAG 2007-2011

(31 mei 2012)

Université catholique de Louvain
Universiteit Gent
Facultés Universitaires Saint-Louis
Centre d'Etudes et Documentation Guerres et Sociétés contemporaines /
Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij
Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën /
Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les Provinces
Université de Lille 3 Charles de Gaulle
Vrije Universiteit Amsterdam

INHOUDSTAFEL

<u>1. SAMENSTELLING VAN HET NETWERK EN INHOUD VAN HET PROJECT</u>	3
<i>Algemene informatie over het netwerk</i>	3
<i>Geschiedenis van het IUAP netwerk</i>	4
<i>Samenvatting van de doelstellingen van het project</i>	5
<i>Samenvatting van de doelstellingen van het netwerk</i>	6
<i>Onderzoeksstrategie, structuur van het project en inbreng van elke partner</i>	6
<u>2. RESULTATEN</u>	8
<i>Globaal overzicht werking en resultaten 2007-2011</i>	8
<i>Wetenschappelijke hoogtepunten van het project</i>	10
<i>10 meest representatieve publicaties van het netwerk</i>	12
<u>3. NETWERKACTIVITEITEN EN OUTPUT</u>	13
<i>Officiële netwerkvergaderingen</i>	13
<i>Vergaderingen van werkgroepen</i>	13
<i>Organisatie van wetenschappelijke activiteiten</i>	14
<i>Internationale congressen, studiedagen en workshops van het IUAP netwerk</i>	14
<i>Nationale congressen, studiedagen en workshops van het IUAP netwerk</i>	14
<i>Gezamenlijke IUAP sessies op nationale colloquia</i>	15
<i>IUAP Doctoraatsopleiding</i>	15
<i>Publicatieprogramma</i>	16

1. SAMENSTELLING VAN HET NETWERK EN INHOUD VAN HET PROJECT

Algemene informatie over het netwerk

IUAP fase VI, netwerk n° 1

‘Justice & Society: Socio-political History of Justice Administration in Belgium (1795-2005)’

TOTAAL BUDGET: 2.501.955 €

Zie ook de website en internetportaal van het netwerk : www.just-his.be

Université Catholique de Louvain (P1)

(budget: 900.000 €)

Promotor

Prof. Dr. Xavier Rousseaux

Medewerkers betaald op de IUAP

Dr. Jonas Champion (1/9/2009-30/9/2011)

Dr. Jérôme de Brouwer (1/12/2009-30/11/2010)

Dr. Margo De Koster (1/1/2007-31/3/2012)

Mevr. Magali Dupont (20/9/2010-31/12/2011)

Dra. Nathalie Fally (1/9/2007-31/7/2009)

Dr. Aurore François (14/1/2008-3/9/2008)

Dra. Veerle Massin (1/2/2007-31/12/2011)

Mevr. Diane Olivier (23/4/2007-31/12/2011)

Drs. Bert Vanhulle (1/10/2009-30/9/2010)

Dr. Frédéric Vesentini (1/10/2010-21/10/2011)

Universiteit Gent (P2)

(budget: 420.000 €)

Promotoren

Prof. Dr. Dirk Heirbaut

Prof. Dr. Georges Martyn

Medewerkers betaald op de IUAP

Drs. Bram Van Dael (1/8/2007-31/7/2011)

Drs. Bart Quintelier (1/8/2007-31/9/2011)

Dr. Margo De Koster (1/1/2007-31/12/2010)

Facultés Universitaires Saint-Louis (P3)

(budget: 348.955 €)

Promotor

Prof. Dr. Jean-Pierre Nandrin

Medewerkers betaald op de IUAP

Dra. Kirsten Peters (1/7/2007-12/12/2011)

Dra. Aude Hendrick (1/7/2007-31/8/2011)

Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën (State Archives) (P4)

(budget: 400.000 €)

Promotor

Prof. Dr. Karel Velle

Medewerkers betaald op de IUAP

Drs. Luc Van Duc Nguyen (1/7/2007-30/6/2009)

Drs. François Welter (1/7/2007-30/6/2011)
Lic. Nicolas Bruaux (1/3/2010-31/1/2011)

Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (Cegesoma) (P5)

(budget: 400.000 €)

Promotor

Prof. Dr. Dirk Luyten

Medewerkers betaald op de IUAP

Drs. Lawrence Van Haecke (1/7/2007-30/6/2011)

Dra. Mélanie Bost (1/9/2007-31/8/2011)

Mevr. Laurence Petrone (1/3/2012-31/3/2012)

Université de Lille 3, Europese partner (EU1)

(budget: 23.000 €)

Promotoren

Prof. Dr. Hervé Leuwers

Prof. Dr. Catherine Denys

Vrije Universiteit Amsterdam, Europese partner (EU2)

(budget: 10.000 €)

Promotor

Prof. Dr. Sjoerd Faber

Geschiedenis van het IUAP netwerk

Het IUAP netwerk PVI/1 “Justice & Society” is - ondanks de passie voor geschiedenis van haar leden - volledig nieuw: fase VI van het IUAP programma (2007-2011) was voor haar de eerste. Het netwerk had bijgevolg geen voorafgaande ervaring met onderzoek in het kader van een IUAP. Het heeft echter wel een geschiedenis.

De grondvesten van het netwerk werden in 2004 gelegd met een tweetalig en multidisciplinair manifest dat opriep om in een nieuw onderzoeksdomein te investeren: de geschiedenis van justitie als sleutelement in een democratische staat en samenleving (D. Heirbaut, X. Rousseaux, K. Velle, 2004). Het nam de vorm aan van de bundel *Politieke en Sociale Geschiedenis van Justitie in België van 1830 tot heden / Histoire socio-politique de la justice en Belgique de 1830 à nos jours* (uitgegeven bij Die Keure / La Charte). Dit werk was het resultaat van een verkennende studie waaraan alle Belgische partners in het huidige netwerk deelnamen en die een groot aantal flagrante lacunes in het onderzoek blootlegde.

Om aan de onvolledige en gefragmenteerde aard van de wetenschappelijke kennis over de geschiedenis van de Belgische justitie te remediëren, drukten alle partners de wens uit om gezamenlijke onderzoeksinitiatieven uit te bouwen. De reeds gevoerde samenwerking werd door hen allen als een succes en als aanmoediging ervaren om deze verder te zetten. Tegelijkertijd deelden zij het besef dat het allerminst eenvoudig is om een gezamenlijk onderzoeksprogramma op te zetten dat het onderzoekspotentieel samenbrengt van meerdere universiteiten uit twee verschillende taalgemeenschappen. Specifiek voor Belgisch onderzoek op het gebied van de politieke en sociale geschiedenis en dat van de rechtsgeschiedenis geldt dat dit nog veelal plaatsvindt in afzonderlijke faculteiten en gefinancierd en verspreid wordt in gescheiden universitaire structuren en regionale contexten. Het IUAP programma werd dan ook enthousiast aangegrepen door de partners als een unieke kans om deze traditionele grenzen te overstijgen en hun onderzoeksambities in concrete acties te vertalen. Vijf jaar na de aanvang van het project kan men zeggen dat het onderzoeksdomein aanzienlijke veranderingen en vernieuwing heeft ondergaan als gevolg van de activiteiten van het netwerk.

Samenvatting van de doelstellingen van het project

Zonder de structurele steun van een omvangrijk onderzoeksprogramma was het onmogelijk het onderzoek over justitie in een stroomversnelling te brengen en de relatieve achterstand op het buitenland in te halen. Daarom stelde dit project een diepgaande studie van de Belgische justitie voorop, langs vier grote onderzoekslijnen:

1. de evolutie van het beleid van de diverse actoren (van de minister van justitie tot de actoren op het terrein), en dat zowel voor het straf- als het civielrechtelijke domein. Er is vooral nood aan een grondige studie van het politieke debat en van de dominante beleidslijnen, evenals van hun concrete impact op de samenleving, of het nu gaat om de privé-sfeer, de werksfeer of om de domeinen van de economie of de ordehandhaving.
2. de collectieve praktijken van de actoren van justitie: het is eveneens noodzakelijk een brug te slaan tussen de rechtsgeschiedenis en de sociale geschiedenis door de politieke en de administratieve sociologie van de justitiële actoren op verschillende niveaus op systematische en kwantitatieve wijze te onderzoeken.
3. de profielen van de collectieve actoren in de wereld van het recht: de juridische beroepen (rechters, notarissen, gerechtsdeurwaarders, advocaten), het personeel van het ministerie, het gevangenispersoneel en de politie, in hun relaties tot recht en gerecht.
4. overkoepelende studies, toegespitst op specifieke historische periodes. In deze eerste fase wordt de blik op twee cruciale periodes van ontwikkeling en van crisis gericht: de ontstaansperiode van de Belgische justitie (1795-1830) en de twee wereldoorlogen (1914-1950).

Een essentiële doelstelling hierbij was aan te tonen dat, daar waar ze tot nog toe niet of afzonderlijk bestudeerd werden, deze elementen steeds in voortdurende interactie met elkaar staan, en dat bepaalde ontwikkelingen en het falen of slagen van hervormingen alleen vanuit deze dynamiek kunnen worden verklaard. Een andere doelstelling bestaat erin bloot te leggen dat, hoewel het idee van een geïntegreerde en langetermijnvisie op justitie vrij nieuw is, er zich doorheen de tijd wel degelijk specifieke zwaartepunten, gedragspatronen en mentaliteiten hebben ontwikkeld die eigen zijn aan het Belgische systeem. Een langetermijnonderzoek over twee eeuwen is overigens niet enkel wetenschappelijk, maar ook maatschappelijk zeer relevant.

De interdisciplinariteit die het project nastreefde, moest het mogelijk maken op methodologisch vlak het juridische paradigma te overstijgen. In de plaats van een historische analyse van het recht als een autonoom gegeven, stelde het netwerk een sociaal-historische benadering van het recht voorop, waarbij juridische veranderingsprocessen niet geïsoleerd worden bestudeerd, maar wel in hun samenhang met andere maatschappelijke evoluties. De historische bronnen kunnen daarbij het materiaal aanleveren voor de beschrijving van lange termijntrends in de representaties van justitie, die dan vanuit de sociaalwetenschappelijke theorie kunnen worden geduid. Daarnaast werd er, waar mogelijk, gebruik gemaakt van kwantitatieve sociaal-wetenschappelijke onderzoeksmethoden, bijvoorbeeld om statistische reeksen ter beschikking te stellen die moeilijk vergelijkbaar, weinig betrouwbaar, slecht toegankelijk of zelfs amper gekend waren.

Het project streefde ook naar een sterke methodologische integratie, gekoppeld aan het online ter beschikking stellen en verspreiden van de verzamelde kennis. Concreet werd er door en voor alle medewerkers een centraal internetportaal en databank (Just-His.be: JUST[ice]-Historical Information Systems.Belgium) opgebouwd. Deze online databank brengt niet alleen tekstuele, statistische, archivalische, juridische, biografische en bibliografische gegevens samen, maar ook de resultaten van het thematische en het chronologische onderzoek. Op die manier is gewerkt aan een maximale integratie en uitwisselbaarheid van bronnen en onderzoeksmethoden die aanvankelijk nog sterk versplinterd waren over het historische, criminologische, politicologische en sociologische onderzoek, zodat een kruisbestuiving van disciplines is kunnen groeien rond het thema justitie. Omdat het project een zeer groot belang hechtte aan een gestructureerde en cumulatieve toegang tot informatie voor de studie van de ontwikkeling van justitie in België, voorzag het een bijzondere plaats voor de partner Algemeen Rijksarchief.

Samenvatting van de doelstellingen van het netwerk

Het uitvoeren van een dergelijk project vereiste een disciplineoverschrijdende samenwerking van juristen, historici, criminologen, sociologen en politicologen. De IUAP-formule bood de mogelijkheid om medewerkers uit verschillende wetenschapsgebieden van de menswetenschappen in één team onder te brengen. De partners werden daarbij zo gekozen dat ze enerzijds de meest geschikte zijn om hun deelthema te bestuderen, en anderzijds de nodige expertise konden aanbieden aan de andere leden van het netwerk. Voor de eerste fase van vijf jaar (2007-2011) is geopteerd voor de studie van vier thematische domeinen over een langere periode (1830-2005), namelijk de civiele justitie (rechtsgeschiedenis), de strafrechtelijke justitie (historische criminologie), prosopografie van de gerechtelijke wereld (sociaal-politieke geschiedenis) en de bronnen (archiefwetenschappen). Daarnaast werden ook twee sleutelperiodes voor deze vier domeinen en de geschiedenis van de Belgische justitie onderzocht: de ontstaansperiode (1795-1830) en de wereldoorlogen (1914-1950), die een specifieke expertise op het vlak van zowel de nieuwe tijd en hedendaagse periode als van de rechtsgeschiedenis en sociologie vereisten.

De partners van het netwerk verenigen de overgrote meerderheid van de in België beschikbare expertise rond justitie en wilden een solide netwerk uitbouwen waar de expertises, disciplines en onderzoeksdomeinen uit de menswetenschappen elkaar kunnen ontmoeten. Het netwerk bestaat meer bepaald uit onderzoekers van de Universiteit Gent, de Université catholique de Louvain, de Facultés universitaires Saint-Louis, het Algemeen Rijksarchief en het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (SOMA), evenals medewerkers van twee buitenlandse universiteiten, de Université de Lille 3 en de Vrije Universiteit Amsterdam.

De coördinatie van de IUAP was toevertrouwd aan Xavier Rousseaux (UCL), directeur van het Centre d'histoire du droit et de la justice (CHDJ) van de UCL, een onderzoeksgroep die al sinds een tiental jaar gespecialiseerd is in het onderzoeksdomein. Naast de coördinatie leverde hij ook de historisch-criminologische expertise in het netwerk en zorgde hij voor het beheer en de exploitatie van de databanken en het portaal *Just-His.be*, mede omdat hij de spil is van reeds bestaande projecten die data konden aanleveren. Meer specifiek wordt bij hem onderzoek verricht naar diverse aspecten van de strafrechtelijke beleidslijnen en praktijken van 1830 tot heden.

Dirk Heirbaut (UGent) stond in voor onderzoek over het civielrechtelijk beleid (Ministerie van Justitie) en de advocatuur.

Jean-Pierre Nandrin (FUSL) leidde het onderzoek toegespitst op de sociaal-politieke geschiedenis (prosopografie) van de Belgische magistratuur.

Karel Velle (Algemeen Rijksarchief) was verantwoordelijk voor de archivalische ondersteuning. De beste expertise voor de gerechtelijke archieven is immers te vinden in het Algemeen Rijksarchief. Dit werd ingeschakeld om een onderzoeksinstrument te ontwikkelen dat een globaal overzicht van de bronnen biedt (voor deze eerste fase: de penitentiaire archieven en de archieven van de gerechtelijke politie).

Dirk Luyten (SOMA-CEGES) leidde het onderzoek over de Belgische justitie in een bijzonder moment van crisis, namelijk de bezettingen gedurende de twee wereldoorlogen en de politieke en gerechtelijke nasleep ervan in de naoorlogse periode (1914-1950).

De twee Europese partners, de Université de Lille 3 (Hervé Leuwers en Catherine Denys) en de Vrije Universiteit Amsterdam (Sjoerd Faber), voerden onderzoek rond het thema "Justitie en Revolutie(s), 1795-1830". Zij leverden meer in het bijzonder de cruciale expertise aan voor de twee preliminaire fasen van de totstandkoming van een onafhankelijk justitieel systeem in België: de revolutionaire en Napoleontische ervaringen (1795-1815) en deze van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815-1830).

Onderzoeksstrategie, structuur van het project en inbreng van elke partner

Als nieuw netwerk, en voortbouwend op de specifieke complementaire expertise van elke partner, werd er van bij de aanvang voor geopteerd om elke partner te koppelen aan een afzonderlijk substantieel (thematisch of chronologisch) werkpakket. De gevoerde onderzoeksstrategie bestond erin voluit te investeren in de totstandkoming van nieuw doctoraatsonderzoek, om een maximale output van origineel fundamenteel onderzoek te garanderen: elk van de werkpakketten 1 tot en met 5 werd georganiseerd rond specifieke onderzoeksprojecten uitgevoerd door een team van twee

doctoraatsstudenten, onder begeleiding van hun respectievelijke promotoren (P1, P2, P3, P4, P5) en een postdoctoraal onderzoeker verbonden aan de IUAP coördinator (M. De Koster, UCL). Werkpakket 6, dat de samenwerking met en tussen de Europese partners (EU1 en EU2) omvatte, werd toegespitst op de (co-)organisatie van internationale workshops en een gezamenlijke internationale conferentie (met P5). Tot slot werd een transversaal werkpakket 7 opgezet, waaraan alle partners deelnamen, om een fusie van disciplinaire benaderingen, thema's, methoden en technologieën te stimuleren: het richtte zich op de ontwikkeling van een centraal online informatiesysteem en internetportaal voor bronnen en instrumenten voor de justitiesgeschiedenis, *Just-His.be*. *Just-His.be* (zie www.just-his.be) diende meerdere functies tegelijk te vervullen: die van middel ter valorisatie (zichtbaarheid) van het project en verspreiding van de onderzoeksresultaten, die van platform ter ondersteuning van de dagelijkse werking (communicatie en informatieuitwisseling) van het netwerk, en die van onderzoekinstrument dat collectief geaccumuleerde bronnen, data en resultaten samen brengt. *Just-His.be* heeft een cruciale rol gespeeld in het bijeenbrengen van de IUAP-onderzoekers als één team, het verzamelen en verspreiden van informatie binnen het netwerk, het aanbieden van gestructureerde data voor kwantitatief of kwalitatief onderzoek en in het bevorderen van nieuwe initiatieven op het gebied van de preservatie, lokalisering en analyse van documentatie die dreigde verloren te gaan (zie ook hoofdstuk 2. Resultaten, Globaal overzicht).

Overzicht van de werkpakketten en subprojecten (Engelstalige titels uit het project), met de betrokken promotoren en doctoraatsstudenten

Thematic Work Package 1: (re)Sources for Justice: Institutions, Competences, Organisation
(P4: Algemeen Rijksarchief - promotor K. Velle)

WP1a Archival support and Institutional research guide for the history of Belgian justice
WP1b The Judicial Police of the Public Prosecutor's Offices (1919-1952) (François Welter)

Thematic Work Package 2: Civil Justice: Ministries of Justice and Barristers
(P2: Universiteit Gent - promotor D. Heirbaut)

WP2a The Belgian Ministers of Justice and their civil policies (Bram Van Dael)
WP2b History of the Belgian bar from the French Revolution to the present (Bart Quintelier)

Thematic Work Package 3: Criminal Justice: Criminal Policies and Penal Practices
(P1: Université catholique de Louvain - promotor en IUAP coördinator X. Rousseaux)

WP3a History of the Belgian Prison (Bert Vanhulle)
WP3b Public penal institutions for young female delinquents in Belgium, 1912-1965 (Veerle Massin)

Thematic Work package 4: Prosopography of judicial personnel
(P3: Facultés universitaires Saint-Louis - promotor J.-P. Nandrin)

WP4a Magistrates' Inaugural Addresses in Belgian High Courts (1832-1914) (Aude Hendrick)
WP4b Belgian Magistrates during the Occupation of the Second World War (Kirsten Mareke Peters)

Chronological Work Package 5: Justice in the World Wars and post-war period, 1914-1950

(P5: Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij - promotor D. Luyten)
WP5a The Attitude of Belgian Magistrates during the First World War (Mélanie Bost)
WP5b The Repression of Collaboration after the Second World War (Lawrence Van Haecke)

Chronological Workpackage 6: Justice in Revolution(s): The French experience (1795-1814) and the Dutch experience (1815-1830)

(EU1: Université de Lille3 - promotor H. Leuwers & EU2: Vrije Universiteit Amsterdam - promotor S. Faber)

Transversal Work Package 7: Towards an integrated instrument for historical social science research: Just-His.be
(alle partners)

2. RESULTATEN

Globaal overzicht werking en resultaten 2007-2011

In verband met het *functioneren van het netwerk*, moet in de eerste plaats worden onderstreept dat de initiële onderverdeling van het project in werkpakketten gelinkt aan afzonderlijke partners niet verhinderd heeft dat er een reële **vermenging van inzichten en methoden en samenhang van deelprojecten en onderzoekers** tot stand is gekomen, in een dynamiek van uitwisseling en confrontatie. Dit resultaat, en de **succesvolle integratie van de verschillende partners** in dit 'nieuwe' netwerk, is sterk bevorderd door vier elementen: 1) het besluit om het project en netwerk te bouwen op reeds bestaande ervaringen van samenwerking en onderlinge affiniteiten tussen de partners; 2) de prioriteit die is toegekend aan de totstandbrenging van een centraal platform voor communicatie, samenwerking en de accumulatie en verspreiding van bronnen en kennis, *Just-His.be*; 3) de organisatie van meerdere gezamenlijke congressen en studiedagen; 4) de beslissing om de belangrijkste collectieve resultaten zoveel mogelijk te publiceren in twee duidelijk herkenbare boekenreeksen van het IUAP-project en gezamenlijk uitgegeven themanummers van vaktijdschriften (zie hoofdstuk 3. Netwerkactiviteiten en output, Congressen en Publicatieprogramma).

Gezien de talrijke debatten die vandaag worden gevoerd over de rol van justitie in de democratische Europese staten en het federale statuut van twee van de partners (Rijksarchief en Cegesoma), heeft het netwerk inspanningen geleverd om te zorgen voor de **nationale en publieke bekendheid van het netwerk en zijn expertise** op het gebied van gerechtelijke hervormingen, het collectieve nationale geheugen (de wereldoorlogen) en het beheer van openbare archieven. Daarnaast zorgde de inbedding van de IUAP-promotoren in internationale onderzoeksnetwerken, -projecten, -raden en -instellingen, die vooral sterk is in het geval van Dirk Heirbaut (UGent), Xavier Rousseaux (UCL) en Dirk Luyten (Cegesoma), voor een **kritische massa en zichtbaarheid op Europees vlak**. Dit werd eveneens gegarandeerd door de deelname van de promotoren en hun onderzoekers aan de belangrijkste internationale conferenties in het onderzoeksdomein (Social Science History Association, European Social Science History Conference, International Legal History Conferences, European Forum of Young Legal Historians, European-American Consortium for Legal Education, Groupe Européen de Recherches sur les Normativités, enz.), evenals via publicaties in internationale vaktijdschriften.

Het IUAP-netwerk en project heeft ook een centrale rol gespeeld in het **aantrekken van nieuwe financiering voor onderzoeksprojecten** op het gebied van de justitie- en de rechtsgeschiedenis.

Ten slotte heeft het IUAP-netwerk van bij de aanvang van het project een belangrijk deel van zijn energie en middelen geïnvesteerd in het organiseren van specifieke gevorderde training voor de doctorandi, in het kader van een **gezamenlijke doctoraatsopleiding**. De diverse activiteiten die in het kader daarvan plaatsvonden, fungeerden als een belangrijk platform voor onderlinge contacten en samenwerking tussen de doctoraatsstudenten, evenals voor informatieverstrekking en opleiding door de promotoren en de post-doc coördinator (verbonden aan de UCL). Naast een reeks van doctorale seminaries werd ook bijkomende opleiding in databankbeheer en kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden en technieken aangeboden in het kader van twee Summer Schools die in 2008 en 2010 door het team van de IUAP coördinator werden georganiseerd.

In 2009 verlieten twee van de tien op het project aangestelde doctoraatsstudenten, L. Nguyen (Rijksarchief) en N. Fally (UCL), het netwerk, tot grote spijt van hun promotoren en de overige partners. Hun vertrek viel echter samen met een positieve wending van het lot. Enerzijds had hun vertrek slechts impact op één enkel luik van het project, het onderzoek naar de geschiedenis van de Belgische gevangeniswereld (beide doctorandi bestudeerden de centrale Belgische gevangnissen, resp. voor 1770-1870 en 1880-1920). Anderzijds slaagde de IUAP-coördinator (X. Rousseaux, UCL) er, op slechts enkele maanden tijd, in om een ervaren onderzoeker aan te trekken met specifieke expertise in dit domein, Drs. B. Vanhulle (startte aan de UCL in oktober 2009). Zijn onderzoek over de geschiedenis van het Belgische gevangenisstelsel tussen 1800 en 1940 vulde dus deze leemte op in de laatste fase van het project (2010-2011). Daarnaast werd het archivalische werk van L. Nguyen in verband met gevangenisarchieven met succes verdergezet dankzij de aanwerving van een nieuwe medewerker bij het Algemeen Rijksarchief, N. Bruaux, en de actieve steun van andere

collega's uit dit team. Kortom, afgezien van de overdracht van het historisch onderzoek omtrent de gevangenen van werkpakket 1 (Rijksarchief) naar werkpakket 3 (UCL), is het netwerk erin geslaagd adequaat te reageren op het verlies van twee doctoraatsprojecten, zonder wezenlijk af te wijken van het oorspronkelijke vooropgestelde onderzoeksprogramma.

Nu het IUAP-project is afgerond, kan de volgende *eindbalans* worden opgemaakt van de *onderzoeksresultaten en -output*.

De acht doctorandi die hun doctoraatsbeurs beëindigden op het IUAP project hebben allemaal hun **doctoraatsonderzoek** afgerond, met succes hun eerste resultaten voorgelegd aan hun doctorale begeleidingscomités (in de meeste gevallen samengesteld uit meerdere van de IUAP-promotoren) en in 2011 de finale redactie van hun proefschriften aangevat, waarvan er inmiddels twee met succes werden verdedigd. Hun onderzoek betreft de geschiedenis van de advocatuur en de Ministers van Justitie (UGent, resp. B. Quintelier en B. Van Dael), de gerechtelijke politie (Algemeen Rijksarchief, F. Welter), penitentiaire instellingen voor jeugddelinquenten (UCL, V. Massin), de magistratuur (FUSL, A. Hendrick en K. Peters), en justitie tijdens de twee Wereldoorlogen en hun nasleep (Cegesoma, M. Bost en L. Van Haecke).

Twee doctorale proefschriften zijn afgewerkt en met succes openbaar verdedigd (V. Massin, UCL, oktober 2011 en A. Hendrick, FUSL, april 2012); vier van de overige zullen ingediend en verdedigd worden aan het einde van de zomer of begin van de herfst 2012; de redactie van de twee resterende proefschriften zal afgewerkt worden tegen einde 2012. Alle proefschriften worden, in een herwerkte versie na review door een redactiecomité bestaande uit de IUAP-promotoren en vertegenwoordigers van alle Belgische universiteiten, gepubliceerd in de "Justice & Society" boekenreeks van het IUAP netwerk uitgegeven bij Die Keure / La Charte.

Dat brengt ons bij de **collectieve publicaties van het netwerk** (zie hoofdstuk 3. Netwerkactiviteiten en output, publicatieprogramma; voor een overzicht van de individuele en co-publicaties van IUAP-medewerkers verwijzen we naar de lijsten achteraan onze jaarverslagen). Onze boekenreeks "Justice & Society" uitgegeven bij het Algemeen Rijksarchief bevat nu vijf verzamelbundels met de acta van de congressen en studiedagen die in de loop van het project door het volledige netwerk zijn georganiseerd. Daarnaast verscheen in deze reeks het eerste volume van de "Institutionele onderzoeksgids voor de geschiedenis van justitie in België", waar het Algemeen Rijksarchief sinds de start van het project aan heeft gewerkt (naast haar taken van algemene archivalische ondersteuning van het netwerk en een doctoraatsproject).

In de tweede, drietalige, "Justice & Society" boekenreeks van het netwerk, uitgegeven bij Die Keure / La Charte, verschenen reeds drie monografieën. Verscheidene andere boeken, waaronder de eerste twee proefschriften die op het IUAP-project werden gerealiseerd, worden momenteel voorbereid voor publicatie, tegen het einde van 2012. Ten slotte legt het netwerk momenteel de laatste hand aan de uitgave van haar belangrijkste publicatie in deze reeks, de *Encyclopedie van de Belgische Justitiegeshiedenis*, die de onderzoeksresultaten van het gehele netwerk samenbrengt in één overzichtswerk. De publicatie is gepland voor het najaar van 2012.

Daarnaast heeft het netwerk ook twee themanummers van vaktijdschriften uitgegeven, een nummer van het rechtshistorische tijdschrift *Pro Memoria. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis van de Lage Landen* over de geschiedenis van de advocatuur, in 2009 (coord. UGent en VU Amsterdam) en een nummer van de *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis / Cahiers d'Histoire du Temps Présent* over de 'professionals' van het recht in België in de 20ste eeuw, in 2011 (coord. UCL en Cegesoma). Ten slotte startte de IUAP-coördinator, X. Rousseaux (UCL) in 2008 met zijn team (Centre d'histoire du droit et de la justice) een eigen boekenreeks, getiteld "Histoire, Justice, Sociétés", mede dankzij de IUAP-financiering (hetgeen duidelijk wordt vermeld in elk van de boeken). Inmiddels verschenen in deze reeks al negen monografieën en verzamelbundels en drie bijkomende boeken zullen nog verschijnen in 2012.

Met betrekking tot de wetenschappelijke activiteiten van het netwerk (zie hoofdstuk 3. Netwerkactiviteiten en output, Internationale en nationale congressen, enz.) moet worden opgemerkt dat, afgezien van talrijke andere internationale conferenties en workshops die de afzonderlijke teams organiseerden in het kader van het project, er door het netwerk ook vijf **gezamenlijke internationale congressen** en studiedagen werden georganiseerd tussen 2007 en 2011. Deze kunnen als bijzonder succesvol worden beschouwd, enerzijds in het aanbieden van een platform voor de IUAP onderzoekers om hun resultaten voor te stellen aan de Belgische en

internationale wetenschappelijke gemeenschap, en anderzijds in het aantrekken van een groot aantal externe, buitenlandse onderzoekers. Zo namen er aan het laatste, afsluitende internationale congres van het netwerk over “Justitie in tijden van oorlog en revoluties”, dat in september 2011 plaatsvond (Cegesoma, UCL, Lille3 en de VU Amsterdam traden op als centrale organiserende partners), in totaal 29 wetenschappers deel, uit negen verschillende Europese landen (incl. Groot-Brittannië) en de Verenigde Staten. De herwerkte bijdragen voorgesteld op deze congressen van het netwerk zijn allen gepubliceerd in verzamelbundels in de IUAP boekenreeks “Justice & Society” uitgegeven bij het Algemeen Rijksarchief.

De derde as waarrond de verspreiding van de onderzoeksresultaten zich heeft afgespeeld, is die van het **internetportaal van het netwerk, Just-His.be** (zie www.just-his.be), waarin de partners sinds de aanvang van het project aanzienlijke energie en middelen hebben geïnvesteerd. De werkzaamheden aan de uitbouw van dit portaal werden uitgevoerd door alle teams onder leiding van het team van de IUAP-coördinator (in het bijzonder J. Campion en A. François), dat ook instond voor het beheer en de technologische ontwikkeling. Veel meer dan louter een website van het IUAP project (met alle informatie over het project en de partners), omvat dit portaal een centraal informatiesysteem dat een breed scala aan bronnen en instrumenten voor onderzoek naar de Belgische justitiegeschiedenis bijeenbrengt en online ter beschikking stelt. De voornaamste module van het portaal, de Research Repository, omvat een uitgebreide collectie van gedigitaliseerde bronnenreeksen, bibliografische referenties en online publicaties: op dit moment gaat het al om 4.538 van dergelijke referenties, bronnen en documenten, waarvan er meer dan 700 beschikbaar zijn in full-text. Daarnaast verheugt het netwerk zich ook over de succesvolle integratie van twee andere belangrijke modules van online bronnen en data in zijn portaal: een databank met prosopografische-biografische gegevens van de Belgische magistraten tussen 1795 en 1940, en een database en online software-toepassing die toegang biedt tot de officiële Belgische strafrechtelijke en criminaliteitsstatistieken van 1830 tot vandaag. Dit kon worden gerealiseerd dankzij de integratie van twee belangrijke externe onderzoeksprojecten in het IUAP-project, respectievelijk “Prosopografie van de Belgische magistraten, 1795-1940” (UCL-FUSL) en “Quetelet.net / INSTAP” (UCL, F. Vesentini).

In de tweede helft van het eindjaar van het IUAP-project, 2011, ten slotte, leverde het netwerk, en het coördinerende team van de UCL in het bijzonder, grote inspanningen ter voorbereiding van een nieuwe projectaanvraag en partnerschap voor de volgende IUAP fase VII. Drie prioriteiten leidden de uitbouw van het nieuwe netwerk: het verder verhogen van de interdisciplinariteit door het betrekken van bijkomende teams uit andere disciplines; verdere internationalisering via het centrale onderzoeksthema “Justitie & Bevolking: de Belgische ervaring in internationaal perspectief” en door het aantrekken van meer en grotere Europese partners; het verder bevorderen van geïntegreerd onderzoek op netwerkniveau via transversale werkpakketten, waarin verschillende teams samenwerken. Deze inspanningen werden inmiddels beloond met de selectie van het **nieuwe IUAP project “Justice & Populations” voor fase VII**: het netwerk brengt 11 Belgische en 3 Europese partners samen, uit de disciplines van de geschiedenis, archiefwetenschappen, de juridische wetenschappen, criminologie, sociologie en de politicologie.

Wetenschappelijke hoogtepunten van het project

De wetenschappelijke hoogtepunten van het IUAP-project over de geschiedenis van justitie in België (1795-2005) uitgevoerd tussen 2007 en 2011 kunnen worden samengevat in vijf punten, waarop het baanbrekende en vernieuwende karakter van het onderzoek zich het duidelijkst manifesteert:

1. **Staatsvorming en natievorming:** De Belgische ‘case’ legt duidelijk bloot welke cruciale rol de justitiële wereld en het gerechtelijke systeem hebben gespeeld in de totstandkoming van een nationale staat in de 18e en 19e eeuw. De wijze waarop de Belgische justitie doorheen haar lange geschiedenis (inclusief voorgeschiedenis) specifiek ‘Belgisch’ is geworden op sleutelmomenten van staats- en natievorming, vormde de centrale vraag in nieuw onderzoek op diverse gebieden, zoals de productie van criminaliteitsstatistieken, processen van acculturatie van de Franse revolutionaire en Napoleontische staatsmodellen, de ervaring van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden, en processen van accommodatie, weerstand en repressie tijdens de wereldoorlogen en hun nasleep. Het moderne

justitieapparaat is een kernprodukt van staatsvorming, terwijl processen van staatsvorming op hun beurt hebben voortgebouwd op een moderne Justitie.

2. **Actoren en netwerken:** vergelijkend onderzoek van de verschillende sociale groepen en actoren die de activiteit van de justitiële wereld vorm gaven (advocaten, magistraten, ambtenaren, politiemensen, enz.), wijst uit dat professionalisering van de justitiële actoren en circulatie van ideeën en doctrines twee sleutelprocessen waren in de toenemende rol en interventie van de staat in de samenleving. Innovatieve projecten zoals dat betreffende de prosopografie van magistraten zetten andere onderzoekers ertoe aan om deze processen ook voor andere juridische actoren en netwerken te onderzoeken, zoals de politiediensten, het jeugdrecht en Belgische denkers in internationale netwerken, en tegelijkertijd nieuwe prosopografische data te verzamelen.
3. **De nationale Staat (België) als gerechtelijk laboratorium van West-Europa:** het IUAP onderzoek toont aan dat België op verschillende niveaus en gebieden van justitie, nl. de productie van normen en wetten, strafrechtelijke debatten (doodstraf, 1835-1870; de cellulaire gevangenis, 1820-1900), en penitentiaire instellingen en praktijken (jeugdrecht en heropvoedingsinstellingen (1912-1965), als een werkelijk 'laboratorium' fungeerde voor gerechtelijke modernisering in West-Europa. Hiermee wordt de traditionele benadering van de rechts- en institutionele geschiedenis in twee richtingen vernieuwd: een meer systematische situering van de justitieschiedenis in haar sociaal-politieke context en meer aandacht voor culturele veranderingen in wettelijke en gerechtelijke praktijken. Zo werden nieuwe inzichten verworven betreffende de vraag in welke mate de modernisering van justitie nationaal dan wel internationaal is aangestuurd. Op diverse gebieden in het domein van justitie hebben buitenlanders het Belgische 'model' in hun eigen perspectief en belangen geïntegreerd, terwijl Belgen de internationale uitstraling van België hebben aangegrepen om hun nationale slagkracht te vergroten. Dit toont aan dat de geschiedenis van ideeën en doctrines omtrent het recht en justitie enerzijds een geschiedenis van culturele uitwisselingen moet zijn (zowel nationale als internationale) en anderzijds niet los kan worden gezien van haar sociaal-politieke inbedding.
4. **Justitie in contexten van overheersing, bezetting en conflict:** De ervaring van bezetting en conflict is een essentieel element van de Belgische identiteit, in het bijzonder in relatie tot de kwestie van macht en machtsuitoefening verbonden met justitie. Door in te zoemen op de overheersing die de blauwdruk van justitie in België vastlegde (Franse revolutionaire en Napoleontische), de anti-Hollandse reacties (1815-1830) en de bezetting van de twee wereldoorlogen (1914-1918, 1940-1944), legde het IUAP-onderzoek een patroon van specifieke handelingsmechanismen van de justitiële actoren bloot, waarbij de justitiële wereld een centrale plaats inneemt in het oplossen van politieke of sociale conflicten. De rol van Justitie als derde constitutionele macht in België en het gelijktijdig gebruik van civiel- en militairrechtelijke mechanismen om naoorlogse conflicten in de samenleving op te lossen, verklaren gedeeltelijk waarom Justitie in de laatste decennia van de 20ste eeuw, in een Belgische samenleving onder spanning, opnieuw in sterke mate wordt opgeroepen om gewone burgers te beschermen tegen de bedreiging van nieuwe problemen en conflicten.
5. Een laatste baanbrekend kenmerk van het gerealiseerde onderzoek is het **vergelijkende perspectief** dat in de meeste deelprojecten werd gehanteerd. De IUAP-onderzoekers zijn erin geslaagd het exclusieve nationale perspectief te overstijgen door de Belgische justitie te benaderen als het product van bredere Europese ontwikkelingen in het tijdperk van de vorming van moderne natie-staten (18de-20ste eeuw.). Zowel voor het burgerlijk recht als het strafrecht, de geschiedenis van de juridische beroepen als de geschiedenis van naoorlogse repressie en zuiveringen zoals die van de magistratuur geldt dat de projecten allemaal historisch gemengde ervaringen hebben vergeleken: de Franse, de Nederlandse en de Belgische. Voor de Tweede Wereldoorlog werd deze vergelijking nog aangevuld met de tegenstelling tussen de bezette landen (Frankrijk/Nederland/België) en de bezettende macht van nazi-Duitsland. Daarnaast zette de specifieke historische ontwikkeling van België de IUAP-onderzoekers aan tot een meer originele vorm van comparatieve analyse: de diachrone vergelijking, met bijzondere aandacht voor revoluties en oorlogen.

10 meest representatieve publicaties (voor de activiteiten en resultaten van het netwerk)

1. DE KOSTER M., ROUSSEAU X., VELLE K. (eds.), *Sources et perspectives pour l'histoire socio-politique de la justice en Belgique (1795-2005) / Bronnen en perspectieven voor de sociaal-politieke geschiedenis van justitie in België (1795-2005)*, Brussel, ARA, Justice & Society 3, 2010, 221 p.
2. DE KOSTER M., FRANÇOIS A., MASSIN V., 'Les tribunaux pour enfants belges en action: filières, trajectoires, pratiques', in: Niget D., Pierre E., Rousseaux X., Ruchat M., Trépanier J. (eds.), *Juvenile justice in the 20th Century: Europe and Canada*, Rennes, Presses Universitaires de Rennes (in druk).
3. DE KOSTER M., LUYTEN D., ROUSSEAU X. (eds.), *Justice in Wartime and Revolutions: Europe, 1795-1950 / Justice en temps de guerre et révolution: Europe, 1795-1950*, Brussel, ARA, Justice & Society 6, 2012 (in druk).
4. HEIRBAUT D., 'European comparative legal history as a necessity: the Belgian experience', in: MODÉER K., NILSÉN P. (eds.), *How to teach European comparative legal history*, Lund, Juristförlaget i Lund, 2011, p. 93-105.
5. HEIRBAUT D., DE KOSTER M., ROUSSEAU X. (eds.), *Encyclopedie van de Belgische justitiegiedenis / Encyclopédie de l'histoire de la justice en Belgique*, Brugge, Die Keure/La Charte, Justice & Society reeks (in druk).
6. LEUWERS H. (ed.), *Juges, avocats et notaires dans l'espace franco-belge (XVIIIe-XIXe s.) : Expériences spécifiques ou partagées*, Brussel, ARA, Justice & Society 2, 2010, 218 p.
7. LUYTEN D., 'The Belgian Economic Elite and the Punishment of Economic Collaboration after the Second World War: Power and Legitimacy (1944-1952)', *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte/Economic History Yearbook*, 2, 2010, p. 95-105.
8. LUYTEN D. & ROUSSEAU X. (eds.), *Professionals van het recht. Les professionnels du droit*, themanummer *Cahiers d'histoire du temps présent/Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis*, 24, 2011, 248 p.
9. MARTYN G., DONKER G., FABER S. & HEIRBAUT D. (eds.), *Geschiedenis van de advocatuur in de Lage Landen*, themanummer *Pro Memoria*, Hilversum, Uitgeverij Verloren, 2009, 424 p.
10. VANHULLE B., 'Dreaming about the prison. Edouard Ducpétiaux and prison reform in Belgium (1830-1848)', *Crime, History & Societies*, 14, 2010, p. 107-130.

3. NETWERKACTIVITEITEN EN OUTPUT

Officiële netwerkvergaderingen

1. Brussels (State Archives), Kick-Off meeting, 23 April 2007 (with the representatives of the Belgian Science Policy Office)
2. Brussels (State Archives), General Network Meeting, 11 September 2007 (with the representatives of the Belgian Science Policy Office)
3. Brussel (State Archives), Steering Committee, 20 March 2008
4. Louvain-la-Neuve (UCL), General Network Meeting & Steering Committee, 19 June 2008
5. Ghent (UGent), Steering Committee, 12 September 2008
6. Brussel (State Archives), General Network Meeting & Steering Committee, 13 January 2009
7. Brussel (FUSL), Steering Committee, 4 November 2009
8. Louvain-la-Neuve (UCL), General Network Meeting & Steering Committee, 8 February 2010
9. Brussels (State Archives), General Network Meeting & Steering Committee, 12 May 2010
10. Brussels (State Archives), General Network Meeting & Steering Committee, 12 October 2010
11. Brussels (Palais des congrès), Belspo IAP event: participation of IAP PVI/1 network members, 4 March 2011
12. Brussels (Cegesoma), General Network Meeting and meeting with potential future partners for Phase VII, 24 August 2011
13. Brussels (Cegesoma), Meeting Steering Committee with new network partners for Phase VII: preparation of new IAP project, 21 September 2011

Vergaderingen van werkgroepen

1. Louvain-la-Neuve (UCL), Task group 'Publication program', 2 July 2008
2. Louvain-la-Neuve (UCL), Task group 'Digitization', 8 October 2008
3. Brussel (CegeSoma), Task group 'Digitization', 9 March 2009
4. Ghent (UGent), Task group 'Publication program', 27 October 2009
5. Brussel (CegeSoma), Task Group 'Portal Repository & Document tree', 29 January 2010
6. Louvain-la-Neuve (UCL), Task group 'Portal Repository & Document tree', 11 March 2010
7. Overijse (IAP Coordinator), Task group, 'Publication Program', 12 June 2010
8. Louvain-la-Neuve (UCL), Task group 'Portal Repository & Document tree', 23 July 2010
9. Louvain-la-Neuve (UCL), Task group 'Portal Repository & Document tree', 01 October 2010
10. Brussels (FUSL), Task Group 'Management', 22 December 2010
11. Ghent (UGent), Task Group 'Conference Justice in Wartime and Revolutions', 10 May 2011
12. Ghent (UGent), Task Group 'Encyclopedia of Belgian Justice History' and preparation IAP project Phase VII, 18 May 2011
13. Brussels (Cegesoma), Task Group 'Conference Justice in Wartime and Revolutions' and preparation IAP project Phase VII, 1 June 2011
14. Brussels (State Archives), Task Group 'Digitization' and preparation IAP project Phase VII, 18 August 2011
15. Brussels (State Archives), Task Group 'Web Portal & Digitization', 6 September 2011

Daarnaast hield het coördinerende team van de UCL (X. Rousseaux, J. Campion, M. De Koster, M. Dupont, V. Massin) 10 interne werkvergaderingen van een halve dag tijdens de maanden mei tot en met oktober 2011 (om de 2 à 3 weken) voor de coördinatie van de wetenschappelijke en administratieve voorbereiding van een nieuwe projectaanvraag voor IUAP fase VII.

Ten slotte vonden diverse bijeenkomsten van één of meerdere leden van verschillende teams, van de coördinator X. Rousseaux met leden van elk van de teams en van de IUAP post-doc coördinator

M. De Koster met individuele onderzoekers en promotoren (opvolging onderzoek en brainstorming sessies) plaats in een meer informele setting.

Organisatie van wetenschappelijke activiteiten

Internationale congressen, studiedagen en workshops van het IUAP netwerk

1. Lille (network, coord. Lille3), 23 November 2007, “Expériences spécifiques ou partagées. Juges, avocats et notaires dans l'espace franco-belge (XVIIIe-XIXe s.)”
2. Louvain-la-Neuve (network, coord. UCL & Lille3), 30 November 2007, “L'acculturation des modèles policiers et judiciaires français en Belgique et aux Pays-Bas (1795-1815)”
3. Louvain-la-Neuve (network, coord.), 24 January 2008, “Les méconnues de la recherche: les archives des polices”
4. Lille (Lille3), 28 November 2008, “La construction des professions. Du national à l'europpéen (XVIIIe-XXe siècle)”
5. Louvain-la-Neuve (UCL), 10-12 December 2008, “Belgisch/Nederlands rechtshistorisch congres: Justitie- en rechtsgeschiedenis: een nieuwe onderzoeksgeneratie / Journées belgo-néerlandaises de l'histoire du droit: Histoire du droit et de la justice: une nouvelle génération de recherches” (in collaboration with A. Wijffels, UCL)
6. Ghent (network, coord. UGent & UCL), 5-6 February 2009, “The history of civil and criminal justice in Belgium and neighbouring countries: New perspectives”
7. Ghent (UGent & VU Amsterdam), 30 October 2009, “Geschiedenis van de advocatuur in de Lage Landen”
8. Lille (Lille3), 4 December 2009, “La professionnalisation en question”
9. Ghent (UGent with Lille2), 25 February 2010, workshop with the Centre d'Histoire Judiciaire of the University of Lille 2 on legal history in Northern France and Flanders
10. Leiden (UCL with KITLV Leiden), 16-17 September 2010, Third GERN (Post)colonial policing workshop “Policing, surveillance and political transformations in the (former) Dutch and Belgium Empires”
11. Ghent (UGent with Univ. Helsinki), 28 November-1 December 2010, “From the judges arbitrium to the legality principle. Legislation as a source of law in criminal trial”
12. Ghent (UGent with Lille2), 16-18 December 2010, “Le Code pénal: métamorphoses d'un modèle, 1810-2010”
13. Brussels (UCL, IAP with ARC project *Jeunesse et violence*), 27-28 January 2011: International conference “Jeunesse et violence: Approches socio-historiques”
14. Firenze (UCL with European University Institute), 27-28 May 2011: International seminar “The Napoleonic Criminal Model and the Creation of a New European Judicial Order. Results and prospects”
15. Wassenaar (UCL with NIAS, GERN, TUBerlin), 28 May 2011: GERN Workshop “Cultures of Control, Moral Panics, and Broken Windows? Towards a Crime and Criminal Justice History of the Second Half of the 20th Century”
16. Brussels (network, coord. Cegesoma, Lille3, VU Amsterdam & UCL), 21-23 September 2011: 3-day Conference “Justice in Wartimes and Revolutions: Europe, 1795-1950”
17. Ghent (UGent with Studipolis), 27 October 2011: “Scènes uit de geschiedenis van het vrederecht : Dag 1 van het internationaal colloquium ‘De vrederechter in Europa’, Gent-Rotterdam / Scènes de l'histoire de la justice de paix. Première journée du colloque international ‘Le juge de paix en Europe’, Gand-Rotterdam”

Nationale congressen, studiedagen en workshops van het IUAP netwerk

1. Louvain-la-Neuve (network, coord. State Archives & UCL), 25 January 2008, “Justice et Société: Sources et perspectives pour l'histoire socio-politique de la justice en Belgique (1795-2005) / Justitie en Maatschappij: Bronnen en perspectieven voor de socio-politieke geschiedenis van justitie in België (1795-2005)”

2. Brussels (CegeSoma), 14 July 2008, “Rechters in oorlogstijd: De confrontatie van de Nederlandse rechterlijke macht met nationaal-socialisme en bezetting”
3. Ghent (UGent), 12 September 2008, “Civiel Beleid in België”
4. Brussels (CegeSoma), 27 March 2009, “Une histoire d’avenir: les jeunes historiens ont la parole. Histoire et justice / Geschiedenis met een toekomst: jonge historici aan woord. Geschiedenis van de justitie”
5. Brussels (CegeSoma & UCL), 1 April 2009, workshop “La Patrie crie vengeance. La répression des inciviques belges au sortir de la Première Guerre mondiale”
6. Brussels (State Archives), 25 February 2010, “Sortir de la Deuxième Guerre? Entre oubli, indemnisation, reconstruction et répression. Etat des sources et de la recherche / In de nasleep van de Tweede wereldoorlog. Tussen vergeten, vergoeden, heropbouw en repressie. Beschikbare bronnen en stand van het onderzoek”

Gezamenlijke IUAP sessies op nationale colloquia

7. Brussels (network), 15 March 2008, ‘Justitie en Samenleving: Sociaal-Politieke Geschiedenis van België / Justice et Société: Histoire Socio-Politique de la Justice en Belgique’, at the “Dag van de Nieuwste Geschiedenis / Journée de l’Histoire contemporaine 2008”
8. Ghent (network, with Dr. B. Coppein, KULeuven), 24 April 2010, ‘Het fin de siècle als proeftuin voor een nieuw recht / La fin de siècle comme laboratoire d’un droit nouveau’, at the “Dag van de Nieuwste Geschiedenis / Journée de l’Histoire contemporaine 2010”

IUAP doctoraatsopleiding

IUAP doctoraal seminarie ‘Justice et régulation sociale en Belgique, 1795-2005’

Georganiseerd door het IUAP-netwerk, voor de IUAP-doctorandi, in het kader van de Ecole doctorale *Histoire, art et archéologie* (ED4), F.R.S.-FNRS:

1. Louvain-la-Neuve (UCL & UGent), 21 February 2008, Dirk Heirbaut: “L’Empereur et ses fidèles: le droit privé belge après 1804”
2. Brussels (CegeSoma & UCL), 6 March 2008, Dirk Luyten & Xavier Rousseaux: “Guerres et répression : la justice belge dans un moment de crise particulier”
3. Brussels (FUSL & UCL), 13 March 2008, Jean-Pierre Nandrin & Vincent Bernaudeau: “Le monde judiciaire : biographies croisées et réseaux”
4. Louvain-la-Neuve (UCL), 17 April 2008, Xavier Rousseaux: “La justice pénale, clef de voûte de l’Etat moderne”
5. Louvain-la-Neuve (UCL), 22 March 2010, Guest lecture by F. Bretschneider (EHESS Paris) “La prison: quatre siècles d’expérimentations (espace germanique, 1500-1900)” (gericht op de IUAP doctorandi zowel als op UCL Masterstudenten)

UCL doctorale Summer Schools ‘Méthodologies de la recherche en histoire sociale’

Georganiseerd door het UCL team (CHDJ), in het kader van de Ecole doctorale *Histoire, art et archéologie* (ED4), F.R.S.-FNRS, met de steun van de IUAP en de UCL geconcentreerde onderzoeksactie (ARC) ‘Jeunesse et violence en Belgique (1880-2006): approches socio-historiques’. IUAP-doctorandi namen actief deel aan beide Summer Schools.

1. Louvain-la-Neuve (UCL), 16-20 June 2008, “Méthodologies de la recherche en histoire sociale I: Gestion des données et analyses quantitatives et qualitatives”
2. Louvain-la-Neuve (UCL), 21-25 June 2010, “Méthodologies de la recherche en histoire sociale II: Le dossier en histoire: approches sérielles et anthropologie de l’écriture” (in samenwerking met de Franse Ecole doctorale de Nord-Pas-de-Calais; deze tweede editie stond ook open voor doctoraatsstudenten uit de Lille regio)

Drie andere doctorale workshops, waaraan IUAP-doctorandi deelnamen, werden georganiseerd door de coördinator UCL in samenwerking met andere doctorale scholen en universiteiten:

1. Brussels, 21 may 2008, « Guerre, justice et répression », co-organisatie met Université Libre de Bruxelles (P. Lagrou)
2. Brussels, 29 may 2009, “The use of case files in social science research”, co-organisatie met de FNRS Ecole doctorale en Criminologie van de Franstalige Gemeenschap (UCL, Université Libre de Bruxelles, Université de Liège)
3. Louvain-la-Neuve, 3 October 2011: Master Class “Gender & Expertise”, co-organisatie met Université de Liège (SPIRAL), KULeuven (cultuurgeschiedenis) en Universiteit Antwerpen (Politieke geschiedenis), met de steun van de Groupe de contact FNRS ‘Sources et méthodes pour l’histoire du contrôle social du Moyen-Age à nos jours: déviance, maintien de l’ordre et régulation sociale’ (coord. X. Rousseaux) en het Centre d’Archives pour l’Histoire des Femmes

Publicatieprogramma

‘Justice & Society’ reeks uitgegeven bij het Algemeen Rijksarchief

‘Justice & Society’ uitgegeven door het IUAP netwerk bij het Rijksarchief is een boekenreeks die er op gericht is op korte termijn een selectie van de resultaten van de IUAP congressen, studiedagen, workshops en specifieke onderzoeksacties te verspreiden. De volumes in deze reeks behandelen diverse onderwerpen en kwesties in de sociaal-politieke geschiedenis van justitie in België van de 18de tot en met de 20ste eeuw. De IUAP promotoren en de post-doc coördinator van het project treden op als redactie van de reeks. 5 volumes zijn inmiddels gepubliceerd en 3 andere zijn hetzij in druk, hetzij in voorbereiding:

1. Jonas Campion (ed.), *Les archives des polices en Belgique: des méconnues de la recherche?*, Brussels, AGR-ARA, 2009, 163 p.
2. Hervé Leuwers (ed.), *Juges, avocats et notaires dans l’espace franco-belge: Expériences spécifiques ou partagées (XVIIIe-XIXe siècle)*, Brussels, AGR-ARA, 2010, 218 p.
3. Margo De Koster, Xavier Rousseaux & Karel Velle (eds.), *Sources et perspectives pour l’histoire socio-politique de la justice en Belgique (1795-2005) / Bronnen en perspectieven voor de sociaal-politieke geschiedenis van justitie in België (1795-2005)*, Brussels, AGR-ARA, 2010, 221 p.
4. Emmanuel Berger (ed.), *L’acculturation des modèles policiers et judiciaires français en Belgique et aux Pays-Bas, 1795-1815*, Brussels, AGR-ARA, 2010, 180 p.
5. Nicolas Bruaux, (with the collaboration of) Layeux M., *Guide des institutions judiciaires et de leurs archives conservées aux Archives de l’État (au 1er janvier 2011): VOLUME I, Cours et Tribunaux, Police judiciaire*, Brussels AGR-ARA, 2012, 468 p.

Nog te verschijnen (in 2012):

6. M. De Koster, Dirk Luyten & Xavier Rousseaux (eds.), *Justice in Wartimes and Revolutions: Europe, 1795-1950 / Justice en temps de guerre et révolutions: Europe, 1795-1950*, in druk.
7. E. Berger & X. Rousseaux (eds.), *The Napoleonic Criminal Model and the Creation of a New European Judicial Order*.
8. H. Leuwers & J.-P. Barrière (eds.), *La construction des professions, du national à l’Européen: La professionnalisation en question*.

‘Justice & Society’ reeks uitgegeven bij de juridische uitgevers Die Keure / La Charte

‘Justice & Society’ uitgegeven door het IUAP netwerk bij Die Keure/La Charte, is een boekenreeks die tot doel heeft de voornaamste resultaten van het IUAP-onderzoek te verspreiden: monografieën resulterend uit doctoraatsproefschriften en senior onderzoek. Het redactiecomité van de reeks

organiseert peer review van de manuscripten. Dirk Heirbaut (UGent) en Xavier Rousseaux (UCL) zitten gezamenlijk dit comité voor, dat verder is samengesteld uit alle IUAP promotoren en betrokken professoren, de post-doc coördinator en leden van alle belangrijke Belgische universiteiten. 3 boeken zijn reeds verschenen en een 10tal andere zijn nog gepland:

1. Rik Verwaest, *Van Den Haag tot Genève: België en het internationale oorlogsrecht (1874-1949)*. Bruges, Die Keure, 2011.
2. Françoise Muller, *La Cour de cassation à l'aune des rapports entre pouvoirs. De sa naissance dans le modèle classique de la séparation des pouvoirs à l'aube d'une évolution de la fonction juridictionnelle (1832-1914/1936)*, Bruges, La Charte, 2011.
3. Aurore François, *Guerres et délinquance juvénile (1912-1950). Un demi-siècle de pratiques judiciaires et institutionnelles envers des mineurs en difficulté*. Bruges, La Charte, 2011.

Nog te verschijnen (in 2012-2013):

4. Veerle Massin, *Protéger ou exclure ? L'enfermement des 'filles perdues' de la Protection de l'enfance à Bruges (1922-1965)*.
5. Aude Hendrick, *Des mots de circonstance. Les discours de rentrée de la haute magistrature belge au XIXe siècle*.
6. Bert Vanhulle, *De eeuwige gevangenis. Geschiedenis van het Belgische gevangeniswezen, 1800-1940*.
7. Dimitri Rooden, *Duitse militaire rechtbanken in België gedurende de Tweede Wereldoorlog*.
8. de zes IUAP-doctoraatsproefschriften die momenteel nog worden afgerond door de doctorandi Mélanie Bost, Kirsten Peters, Bart Quintelier, Bram Van Dael, Lawrence Van Haecke en François Welter.

Encyclopedie van de Belgische Justitiegeschiedenis / Encyclopédie de l'histoire de la justice belge, 1795-2005, eds. Dirk Heirbaut, Xavier Rousseaux & Margo De Koster ('Justice & Society' reeks bij La Charte / Die Keure)

Alle IUAP teams hebben deelgenomen aan de realisatie van een nieuw syntheseswerk over de geschiedenis van justitie in België, dat een volledig herziene versie is van de verzamelbundel die aan de basis lag van het huidige IUAP-project, *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden / Histoire socio-politique de la justice en Belgique de 1830 à nos jours* (eds. D. Heirbaut, X. Rousseaux, K. Velle, Die Keure/La Charte, 2004).

Op enkele bijdragen na, is het manuscript compleet: alle bijdragen werden onderworpen aan peer-review en vervolgens in functie van de commentaren herwerkt door de auteurs. De opmaak van het manuscript voor publicatie zal eerstdaags worden aangevat. De vermoedelijke publicatiedatum is oktober-november 2012.

Themanummers van vaktijdschriften

Het IUAP-netwerk heeft ook twee themanummers van vaktijdschriften uitgegeven, een nummer van het rechtshistorische tijdschrift *Pro Memoria. Bijdragen tot de rechtsgeschiedenis van de Lage Landen* over de geschiedenis van de advocatuur, in 2009 (coord. UGent en VU Amsterdam), en een nummer van de *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis / Cahiers d'Histoire du Temps Présent* over de 'professionals' van het recht in België in de 20ste eeuw (coord. UCL en Cegesoma), dat in 2011 verscheen.

UCL-CHDJ 'Histoire, Justice, Sociétés' boekenreeks

In 2008 startte de IUAP-coördinator, X. Rousseaux (UCL) samen met zijn team (Centre d'histoire du droit et de la justice) een eigen boekenreeks, getiteld "Histoire, Justice, Sociétés" uitgegeven bij de Presses Universitaires de Louvain. Dit was mede mogelijk dankzij de IUAP-financiering (hetgeen

duidelijk wordt vermeld in elk van de boeken). In deze reeks verschijnen de onderzoeksresultaten van het UCL team in het domein van de criminaliteits- en strafrechtsgeschiedenis. Inmiddels werden er al negen monografieën en verzamelbundels gepubliceerd in deze reeks, en drie bijkomende werken zullen nog verschijnen in 2012:

1. Musin A., Rousseaux X., Vesentini F. (eds.), *Violence, conciliation et répression. Recherches sur l'histoire du crime, de l'Antiquité au XXIe siècle*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2008.
2. Villers S., *L'avortement et la justice, une répression illusoire? Discours normatifs et pratiques judiciaires en Belgique (1918-1940)*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2009.
3. Keunings L., *Des polices si tranquilles. L'évolution de l'appareil policier belge (1830-1914)*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2009.
4. Chaumont J-M., Machiels C. (eds.), *Du sordide au mythe. L'affaire de la traite des blanches (Bruxelles, 1880)*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2009.
5. Heirbaut D., Rousseaux X., Wijffels A. (eds.), *Histoire du droit et de la justice : une nouvelle génération de recherches / Justitie- en rechtsgeschiedenis: een nieuwe onderzoeksgeneratie*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2009.
6. François A., Massin V., Niget D. (eds.), *Violences juvéniles sous expertise(s), XIXe-XXIe siècles. Expertise and juvenile violence, 19th-21st century*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2011.
7. De Weirt, X., Rousseaux, X. (eds.), *Ville, violence et jeunesse en Europe : une approche socio-historique du Moyen Âge à nos jours*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2011.
8. Nezer, F., *La Sûreté publique belge face aux Tsiganes étrangers (1858-1914)*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2011.
9. Ledent, C., *Voleurs ou révoltés? Un réseau de brigands brabançons devant la justice française (1799-1804)*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2011.

Nog te verschijnen (in 2012):

1. Dauven, B. & Rousseaux, X. (eds.), « *Préférer miséricorde à rigueur de justice* ». *Pratiques de la grâce (XIIIe-XVIIe siècles)*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2012, 196 p.
2. Bourguignon, M.-A., Dauven, B. & Rousseaux, X. (eds.), *Amender, sanctionner et punir. Recherches sur l'histoire de la peine, du Moyen Âge au XXe siècle*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2012, 178 p.
3. Bastin, E., *L'organisation de la justice militaire en Belgique de 1830 à 1850. L'auditeur militaire, « valet » ou « cheville ouvrière » des conseils de guerre?*, Louvain-la-Neuve, Presses universitaires de Louvain, 2012, 270 p.